

VÆKST OG BESKÆFTIGELSE I UDVIKLINGSLANDENE

AF KARSTEN LAURSEN*

1. Formålet med denne artikel er at diskutere beskæftigelsesproblemet i de underudviklede lande og herunder spørgsmålet om, hvorvidt disse lande som ofte hævdet må træffe et valg mellem enten at tilgodese beskæftigelseshensynet eller at fremme produktionens vækst mest muligt. Diskussionen her tager specielt sigte på problemet inden for fremstillingsvirksomheden og bygger i et vist omfang på en analyse af den colombianske økonomi. Colombia er dog formentlig typisk for i hvert fald de latinamerikanske udviklingslande i henseende til det behandlede problem.

Fordelingen af virksomheder inden for industri og håndværk er i næsten alle tilfælde bimodal, således at der findes en traditionel sektor og en moderne sektor, men kun få mellemformer. I den traditionelle sektor er lønnen lav, værditilvæksten pr. arbejder ringe, og der forekommer kun ubetydelige teknologiske fremskridt, mens lønnen i den moderne sektor er relativt høj, værditilvæksten pr. arbejder relativt stor, og her forekommer visse teknologiske fremskridt. Endvidere er mobiliteten mellem de to sektorer kun ringe.

Den gængse forklaring på, at hensynet til en høj vækst under sådanne omstændigheder vil stride mod hensynet til en høj beskæftigelse, er, at mens en givet opsparing investeret i den moderne sektor vil have en betydelig virkning på produktionens vækstrate, vil dens virkning på beskæftigelsen være ringe. Omvendt hvis opsparingen investeres i den traditionelle sektor, vil dens virkning på vækstraten være ringe, mens virkningen på beskæftigelsen vil være betydelig. Hertil kommer, at hvis opsparingen finansierer investeringen i den traditionelle sektor, vil den samlede opsparingskvote tendere mod at gå ned, fordi indkomsterne her er lavere og langsommere voksende end i den moderne sektor.

En sådan forklaring indgår f. eks. i Zschock's monografi om arbejdskraftproblemer i Colombia, [1967], men modellen går formentlig tilbage til en artikel af Rosenstein-Rodan om industrialiseringen i Øst- og Sydøsteuropa [1943]. Inden for dens rammer bliver forklaringen på, at der findes så stor

* Adjunkt ved Aarhus Universitet.

VÆKST OG BESKÆFTIGELSE I UDVIKLINGSLANDENE

AF KARSTEN LAURSEN*

1. Formålet med denne artikel er at diskutere beskæftigelsesproblemet i de underudviklede lande og herunder spørgsmålet om, hvorvidt disse lande som ofte hævdet må træffe et valg mellem enten at tilgodese beskæftigelseshensynet eller at fremme produktionens vækst mest muligt. Diskussionen her tager specielt sigte på problemet inden for fremstillingsvirksomheden og bygger i et vist omfang på en analyse af den colombianske økonomi. Colombia er dog formentlig typisk for i hvert fald de latinamerikanske udviklingslande i henseende til det behandlede problem.

Fordelingen af virksomheder inden for industri og håndværk er i næsten alle tilfælde bimodal, således at der findes en traditionel sektor og en moderne sektor, men kun få mellemformer. I den traditionelle sektor er lønnen lav, værditilvæksten pr. arbejder ringe, og der forekommer kun ubetydelige teknologiske fremskridt, mens lønnen i den moderne sektor er relativt høj, værditilvæksten pr. arbejder relativt stor, og her forekommer visse teknologiske fremskridt. Endvidere er mobiliteten mellem de to sektorer kun ringe.

Den gængse forklaring på, at hensynet til en høj vækst under sådanne omstændigheder vil stride mod hensynet til en høj beskæftigelse, er, at mens en givet opsparing investeret i den moderne sektor vil have en betydelig virkning på produktionens vækstrate, vil dens virkning på beskæftigelsen være ringe. Omvendt hvis opsparingen investeres i den traditionelle sektor, vil dens virkning på vækstraten være ringe, mens virkningen på beskæftigelsen vil være betydelig. Hertil kommer, at hvis opsparingen finansierer investeringen i den traditionelle sektor, vil den samlede opsparingskvote tendere mod at gå ned, fordi indkomsterne her er lavere og langsommere voksende end i den moderne sektor.

En sådan forklaring indgår f. eks. i Zschock's monografi om arbejdskraftproblemer i Colombia, [1967], men modellen går formentlig tilbage til en artikel af Rosenstein-Rodan om industrialiseringen i Øst- og Sydøsteuropa [1943]. Inden for dens rammer bliver forklaringen på, at der findes så stor

* Adjunkt ved Aarhus Universitet.

arbejdsløshed blandt de dårligst uddannede arbejdere, den, at disse udbyder deres arbejdskraft til den traditionelle sektor, samtidig med at opsparingen af væksthensyn i første række investeres i den moderne sektor. Herved begrænses beskæftigelsen i den traditionelle sektor af manglende kapitaldannelse.

Imidlertid er den konstaterede arbejdsløshed fuldt forklarlig inden for en model med faktorsubstitution. Følgelig kan den naturligvis ikke tjene som bevis for, at vækst og beskæftigelse har vist sig at være modstridende mål for den økonomiske politik, og at man derfor må lære at leve med en arbejdsløs reservearmé. I det følgende diskuteres problemet på grundlag af en simpel vækstmodel.

2. Lad os antage, at produktionsfunktionen i begge sektorer er Cobb-Douglas, muligvis med »disembodied« teknologisk fremskridt og ikke nødvendigvis med »constant returns to scale«. Med anvendelsen af konventionelle symboler har vi derfor:

$$(1) \quad q = e^{at}(K^\alpha L^{1-\alpha})^\lambda$$

hvor vi for den traditionelle sektor vil vente kun ubetydelige teknologiske fremskridt og »decreasing returns to scale«, i.e. $a \approx 0$ og $\lambda > 1$, mens vi omvendt for den moderne sektor vil vente visse teknologiske fremskridt og »increasing returns to scale«, i.e. $a > 0$ og $\lambda > 1$.

Af (1) ses, at produktionens vækstrate er:

$$(2) \quad \frac{\dot{q}}{q} = a + \alpha\lambda \frac{\dot{K}}{K} + (1 - \alpha)\lambda \frac{\dot{L}}{L}$$

samt at væksten i arbejdsproduktiviteten $\pi = q/L$ vil være:

$$(3) \quad \frac{\dot{\pi}}{\pi} = a + \alpha\lambda \frac{\dot{K}}{K} + \left[(1 - \alpha)\lambda - 1 \right] \frac{\dot{L}}{L}$$

Endelig ses, at væksten i produktiviteten pr. kapitalenhed $\varphi = q/K$ vil være:

$$(4) \quad \frac{\dot{\varphi}}{\varphi} = a - (1 - \alpha\lambda) \frac{\dot{K}}{K} + (1 - \alpha)\lambda \frac{\dot{L}}{L}$$

Antager vi nu, at kapitalen vil vokse netop således, at profitraten forbliver konstant, fås kapitalens vækstrate af (4) for $\dot{\varphi}/\varphi = 0$:

$$(5) \quad \frac{\dot{K}}{K} = \frac{a + (1 - \alpha)\lambda n}{1 - \alpha\lambda}$$

hvor $n = \dot{L}/L$. Ved indsættelse af (5) i (2) fås (naturligvis) samme vækstrate i produktionen:

$$(2a) \quad \frac{\dot{q}}{q} = \frac{\alpha + (1 - \alpha) \lambda n}{1 - \alpha \lambda}$$

Antag videre, at arbejdskraften aflønnes efter værdien af sit grænseprodukt, således at (3) udtrykker reallønnens vækstrate, $\frac{\dot{w}}{w}$. Ved indsættelse af (5) kan (3) nu skrives:

$$(6) \quad \frac{\dot{w}}{w} = \frac{\alpha + n(\lambda - 1)}{1 - \alpha \lambda}$$

hvoraf fremgår, at reallønnens vækstrate afhænger af det teknologiske fremskridt, af »scale« eksponenten, samt af beskæftigelsens vækstrate. På den anden side vil lønnens vækstrate naturligvis være uafhængig af beskæftigelsesændringen, såfremt der er »constant returns to scale«.

Dette bliver også udtrykket for væksten i »capital-labour ratio«:

$$(7) \quad \frac{\dot{K}}{K} - n = \frac{\alpha + n(\lambda - 1)}{1 - \alpha \lambda}$$

Under disse omstændigheder må »capital-output ratio« forblive konstant. Udtrykket bliver som bekendt den reciprokke værdi af produktionens vækstrate multipliceret med den gennemsnitlige opsparingskvote:

$$(8) \quad \frac{K}{q} = \frac{s(1 - \alpha \lambda)}{\alpha + (1 - \alpha) \lambda n}$$

se f. eks. Ølgaard [1966], s. 96.

3. En yderligere diskussion af modellen og dens anvendelighed foregår bedst på grundlag af et taleksempel. De tal, som indgår i eksemplet, beskriver med rimelig tilnærmelse produktionsbetingelserne i den traditionelle og den moderne sektor af den colombianske fremstillingsvirksomhed. En egentlig empirisk undersøgelse med udgangspunkt i en lignende model findes i Laurson og Taylor [1968].

Adskillelsen i to sektorer er naturligvis i virkeligheden ikke fuldstændig klar, idet der for det første findes mellemformer, og for det andet finder en vis faktormobilitet sted mellem sektorerne. På den anden side er »dual technology« tilfældet klart nok til at motivere en nærmere analyse, jvf. også Nel-

son [1967]. Det skarpe skel skal derfor i første omgang opretholdes, men senere fremsættes nogle betragtninger over det lange løb, hvor dualiteten antages ikke at kunne bestå.

De to sektorer er i henseende til beskæftigelse nogenlunde lige store, mens produktionen i den moderne sektor, m , er ca. 7 gange så stor som i den traditionelle sektor, c . Endvidere regnes som ovenfor nævnt med henholdsvis »increasing« og »decreasing returns to scale« samt et vist teknologisk fremskridt i den moderne sektor. Lad derfor følgende være gældende for de to sektorer for $t = 0$:

Traditionel sektor $q_c = 10$; $L_c = 10$; $\alpha_c = 0.4$; $\lambda_c = 0.75$; $a_c = 0.00$

Moderne sektor $q_m = 70$; $L_m = 10$; $\alpha_m = 0.4$; $\lambda_m = 1.25$; $a_m = 0.02$

Ved indsættelse i produktionsfunktionen (1) fås henholdsvis $K_c = 71$ og $K_m = 150$. Produktionen i den moderne sektor er altså væsentlig mere kapitalintensiv, d.v.s. »capital-labour ratio« er væsentlig højere, end i den traditionelle sektor.

Vi kan herefter analysere modellens yderligere kvantitative karakteristika. Således vil for $t = 0$ reallønnen i de to sektorer (under forudsætning af aflønning efter grænseproduktivitet) være henholdsvis:

$$(9) \quad w_c = (1 - \alpha_c) \lambda_c \frac{q_c}{L_c} = 0.45$$

og

$$(10) \quad w_m = (1 - \alpha_m) \lambda_m \frac{q_m}{L_m} = 5.25$$

Omend forskellen mellem reallønsatserne i taleksemplet måske er rigelig stor, stemmer det godt med erfaringerne, at aflønningen til arbejdskraften i de moderne virksomheder er langt højere end i de traditionelle virksomheder.

Som følge af antagelsen om »decreasing« og »increasing returns to scale« i den traditionelle henholdsvis den moderne sektor samt antagelsen om, at aflønningen til arbejdskraften sker efter grænseproduktets værdi, kan profit-raterne naturligvis ikke være bestemt af kapitalens grænseproduktivitet, men vil fremkomme som residualer:

$$(11) \quad r_c = \frac{q_c - (L_c w_c)}{K_c} = 0.077$$

$$(12) \quad r_m = \frac{q_m - (L_m w_m)}{K_m} = 0.117$$

hvorved profitraten i den traditionelle sektor, hvor $\lambda < 1$, naturligvis bliver højere end svarende til værdien af kapitalens grænseprodukt, hvorimod den i den moderne sektor, hvor $\lambda > 1$, bliver lavere. Antages i stedet, at profitraterne er grænseproduktivtbestemt, fås henholdsvis $r_c = 0.042$ og $r_m = 0.233$, men i så fald kan lønsatserne ikke være bestemt af værdien af arbejdets grænseprodukt.

Lad os dernæst undersøge de variables væksthastigheder, idet vi antager, at arbejdsudbuddet til begge sektorer vokser med samme konstante hastighed, $n = 0.03$. En så hastig vækst i arbejdsstyrken er ikke realistisk for de fleste udviklingslande, men svarer til væksten i den samlede arbejdsstyrke i Colombia. Der er selvsagt ingen grund til a priori at formode, at arbejdsudbuddet til begge sektorer vil vokse med samme hastighed. Den store lønforskel taget i betragtning, måtte man vel i hvert fald på længere sigt vente et betydeligt stærkere voksende arbejdsudbud til den moderne sektor end til den traditionelle. Ikke desto mindre er det ikke helt urealistisk at antage, at de to sektorer er så skarpt adskilte, at ikke alene det samlede arbejdskraftudbud, men også fordelingen på sektorer er demografisk bestemt eller dog, at den er uafhængig af lønforskelle.

Såfremt denne vækst i arbejdsudbuddet beskæftiges, fås af (2) følgende vækstrater i produktionen:

$$(13) \quad \frac{\dot{q}_c}{q_c} = 0.019$$

og

$$(14) \quad \frac{\dot{q}_m}{q_m} = 0.085$$

hvortil svarer en ligeså stor vækst i kapitalapparatet i de to sektorer, jvf. (5). Af (6) fås videre væksten i reallønnen:

$$(15) \quad \frac{\dot{w}_c}{w_c} = -0.012$$

og

$$(16) \quad \frac{\dot{w}_m}{w_m} = 0.055$$

hvortil svarer en ligeså stor vækst i «capital-labour ratio», jvf. (7).

Under de givne forudsætninger får vi altså en meget beskeden vækst i produktionen i den traditionelle sektor, mens væksten i den moderne sektor bliver relativt høj. Endvidere får vi, at reallønnen i den traditionelle sektor må

være faldende, hvilket naturligvis skyldes, at vi antager uændret teknologi og «decreasing returns to scale». Derimod vil reallønnen i den moderne sektor være ret hastigt stigende, og til denne ændring i lønstrukturen svarer en yderligere formindskelse af kapitalintensiteten (defineret ved »capital-labour ratio«) i den i forvejen relativt kapitalekstensive traditionelle sektor og en yderligere forøgelse af kapitalintensiteten i den i forvejen relativt kapitalintensive moderne sektor.

Eftersom »capital-output ratio« i ligevægtsvækst forbliver konstant, kan vi endelig af (5) beregne den for det pågældende væksthiveau nødvendige opsparelseskvote i de to sektorer:

$$(17) \quad s_c = 0.135$$

og

$$(18) \quad s_m = 0.128$$

Disse opsparelseskvoter udtrykker ikke nødvendigvis sektorernes egen opsparing, men derimod den opsparing, der må tilflyde de to sektorer som andel af deres produktion, såfremt initialsituationen er en dynamisk ligevægtssituation.

4. I modellen og taleksemplet anses for begge sektorer vedkommende væksten i beskæftigelsen at være lig med den autonomt bestemte vækst i arbejdsudbuddet og væksten i reallønnen følgelig at være markedsbestemt. For så vidt som problemet imidlertid netop består deri, at beskæftigelsesudviklingen i den traditionelle sektor ikke holder trit med stigningstakten i arbejdsudbuddet, er modellen ikke realistisk. Af flere velkendte grunde er lønstrukturen imidlertid i virkeligheden langt fra at være markedsbestemt. Mere realistisk vil det derfor være kun at fastholde modellen for den moderne sektor og at lade tilvæksten i reallønnen i den traditionelle sektor rette sig efter tilvæksten i reallønnen i den moderne sektor.

Vi kan f.eks. antage, at stigningstakten i reallønnen i den traditionelle sektor af institutionelle årsager er den samme som stigningstakten i reallønnen i den moderne sektor. For denne fandt vi i taleksemplet $\dot{w}_m/w_m = 0.055$. Antages derfor også $\dot{w}_c/w_c = 0.055$, fås ved indsættelse i (6) og løsning med hensyn til n , at stigningstakten i beskæftigelsen i den traditionelle sektor bliver $n_c = -0.15$. Under hensyn hertil fås ved indsættelse i (2a) vækstraten i produktionen $\dot{q}_c/q_c = -0.097$. Dette er naturligvis et ekstremt tilfælde, hvor vi får en voldsom negativ vækst i produktionen og et endnu større fald i beskæftigelsen, men det viser i hvert fald klart konsekvenserne af en utilstrækkelig fleksibilitet i lønstrukturen. Gennem en sådan »afsmitningseffekt« på lønnen bestemmes beskæftigelsesudviklingen i den traditionelle sektor, og herved

samt af det autonome arbejdsudbud forklares arbejdsløsheden inden for modellens rammer. (Faktisk viser erfaringen, at arbejdsudbuddet ikke er autonomt, men at det er en invers funktion af beskæftigelsesgraden. Konsekvensen af dette for modellen skal ikke forfølges her).

En indlysende konsekvens for den økonomiske politik er således, at netop den lønstruktur søges tilvejebragt, som er forenelig med, at væksten i arbejdsudbuddet til den traditionelle sektor beskæftiges. Dette kan i princippet ske udelukkende gennem en direkte lønkontrol, men må antagelig i praksis ske derved, at i det mindste en del af den for store tilvækst i reallønnen i den traditionelle sektor udredes af det offentlige. Afgørende for politikens nærmere udformning må naturligvis være dels, i hvilket omfang det overhovedet er muligt at påvirke, d.v.s. afsvække, afsmitningseffekten fra den moderne til den traditionelle sektor, men muligvis også en bredere socialpolitisk eller fordelingspolitisk målsætning, samt endelig de finanspolitiske muligheder for at give sådanne subsidier. Her ligger formentlig et glimrende anvendelsesområde for udenlandsk hjælp. Endelig kan det måske være afgørende, om arbejdskraftens mobilitet på længere sigt hæmmes af, at det relative (og måske tilmed absolutte) fald i reallønnen i den traditionelle sektor ikke får lov at slå igennem i de udbetalte lønninger.

I modellen anses endvidere de to sektorer at være skarpt adskilte for så vidt, som arbejdsudbuddet til den traditionelle sektor på grund af manglende kvalifikationer ikke vil kunne beskæftiges i den moderne sektor. Dette er jo ganske enkelt en forudsætning for, at dualiteten kan bestå. Antagelsen er derfor ikke overvældende urealistisk, og eftersom den relative forskel i de markedsbestemte reallønninger ikke nær fuldt ud kan motiveres i uddannelsesomkostninger, viser den hen til, at investeringer i uddannelse af den ukvalificerede arbejdskraft kan have særdeles betydelige samfundsøkonomiske konsekvenser. Dette resultat stemmer i øvrigt med specielle beregninger over rentabiliteten af netop sådanne uddannelsesinvesteringer, se f.eks. Dougherty [1968].

Af det forhold, at $\alpha_m \lambda_m > \alpha_c \lambda_c$ fremgår endelig, at elasticiteten af en øget opsparing med hensyn til produktionens omfang er større i den moderne sektor end i den traditionelle sektor. Under taleksemplets forudsætninger kan vi derfor trække den yderligere konklusion, at opsparingen bør finansiere investeringer i den moderne sektor i højere grad end investeringer i den traditionelle sektor. Herved bliver altså »capital-output ratio« højere i den moderne og lavere i den traditionelle sektor, og væksten kommer altså til at foregå på et endnu højere henholdsvis et endnu lavere niveau. Det ses let, at for samfundet som helhed betaler det sig at investere i den moderne sektor, som i princippet vil have økonomisk evne til at «bestikke» den traditionelle sektor. Men udover, at det derfor måske er urimeligt at betragte kapitalkoefficienterne som konstanter og derfor alene af den grund for groft forenkende at be-

grænse diskussionen til at omfatte kun ligevægt, kan forudsætningen om, at arbejdskraften ikke er mobil, naturligvis heller ikke holde på langt sigt. Trods megen træghed må man nok regne med, at selv uden offentlige foranstaltninger vil udbuddet af arbejdskraft til den traditionelle sektor på længere sigt stige langsommere end det samlede udbud af arbejdskraft.

De væsentligste konklusioner, som kan drages af modellen står og falder imidlertid ikke med, om ligevægtsforudsætningerne er ganske opfyldt, men derimod naturligvis med, om det er korrekt at betragte produktionsfunktionerne i de to sektorer som værende af Cobb-Douglas typen. Mere systematiske, men stort set upåagtede empiriske undersøgelser, jvf. f. eks. Currie [1966], tyder imidlertid på, at der inden for meget vide rammer ikke findes tekniske hindringer for faktorsubstitutionen. F. eks. er flerholdsdrift et næsten ukendt fænomen i de fleste udviklingslande.

En større opsparing er derfor ikke nogen nødvendig betingelse for, at væksten i beskæftigelsen kan holde trit med væksten i befolkningen. Tilmed er det ikke nødvendigt, at kapitaldannelsen i den traditionelle sektor holder trit med produktionen. Ejheller er arbejdsløsheden strukturel i den forstand, at den uuddannede arbejdskraft ikke *kan* beskæftiges uanset de relative faktorpriser. Offentlige tilskud til lønudbetalingerne i den traditionelle sektor evt. kombineret med offentlige indgreb over for disse lønninger (ikke for at få dem til at stige hastigere, men for at få dem til at stige langsommere), vil på kort sigt være det mest effektive instrument med henblik på at afhjælpe den store arbejdsløshed i byerne. Men dette rækker naturligvis ikke ved den kendsgerning, at større opsparing og bedre uddannelse kan give større produktion og hastigere vækst, og en sådan politik bør derfor ikke afløse (eller udelukke) bestræbelser for at øge opsparingen, hvis de i øvrigt er velmotive-rede, eller for at uddanne arbejdskraft.

LITTERATUR

- Currie, Lauchlin [1966], *Accelerating Development*. New York.
 Dougherty, C. R. S. [1968], *A Cost Benefit Analysis of the Colombian Educational System*. Economic Development Series, The Center for International Affairs, Harvard University. Utrykt.
 Laursen, Karsten and Taylor, Lester D. [1968], *Unemployment, Productivity, and Growth in Colombia*. Economic Development Series, The Center for International Affairs. Harvard University. Utrykt.
 Nelson, R. R. [1967], *A Study of Industrialization in Colombia*, Part I, RM-5412-AID, The RAND Corporation, Santa Monica, California.
 Rosenstein-Rodan, P. [1943], »Problems of Industrialization of Eastern and South-Eastern Europe«, *Economic Journal*.
 Zschock, Dieter K. [1967], *Manpower Perspective of Colombia*, Princeton, N. J.
 Olgaard, Anders [1966], *Growth, Productivity, and Relative Prices*, København.

grænse diskussionen til at omfatte kun ligevægt, kan forudsætningen om, at arbejdskraften ikke er mobil, naturligvis heller ikke holde på langt sigt. Trods megen træghed må man nok regne med, at selv uden offentlige foranstaltninger vil udbuddet af arbejdskraft til den traditionelle sektor på længere sigt stige langsommere end det samlede udbud af arbejdskraft.

De væsentligste konklusioner, som kan drages af modellen står og falder imidlertid ikke med, om ligevægtsforudsætningerne er ganske opfyldt, men derimod naturligvis med, om det er korrekt at betragte produktionsfunktionerne i de to sektorer som værende af Cobb-Douglas typen. Mere systematiske, men stort set upåagtede empiriske undersøgelser, jvf. f. eks. Currie [1966], tyder imidlertid på, at der inden for meget vide rammer ikke findes tekniske hindringer for faktorsubstitutionen. F. eks. er flerholdsdrift et næsten ukendt fænomen i de fleste udviklingslande.

En større opsparing er derfor ikke nogen nødvendig betingelse for, at væksten i beskæftigelsen kan holde trit med væksten i befolkningen. Tilmed er det ikke nødvendigt, at kapitaldannelsen i den traditionelle sektor holder trit med produktionen. Ejheller er arbejdsløsheden strukturel i den forstand, at den uuddannede arbejdskraft ikke *kan* beskæftiges uanset de relative faktorpriser. Offentlige tilskud til lønudbetalingerne i den traditionelle sektor evt. kombineret med offentlige indgreb over for disse lønninger (ikke for at få dem til at stige hastigere, men for at få dem til at stige langsommere), vil på kort sigt være det mest effektive instrument med henblik på at afhjælpe den store arbejdsløshed i byerne. Men dette rækker naturligvis ikke ved den kendsgerning, at større opsparing og bedre uddannelse kan give større produktion og hastigere vækst, og en sådan politik bør derfor ikke afløse (eller udelukke) bestræbelser for at øge opsparingen, hvis de i øvrigt er velmotive-rede, eller for at uddanne arbejdskraft.

LITTERATUR

- Currie, Lauchlin [1966], *Accelerating Development*. New York.
 Dougherty, C. R. S. [1968], *A Cost Benefit Analysis of the Colombian Educational System*. Economic Development Series, The Center for International Affairs, Harvard University. Utrykt.
 Laursen, Karsten and Taylor, Lester D. [1968], *Unemployment, Productivity, and Growth in Colombia*. Economic Development Series, The Center for International Affairs. Harvard University. Utrykt.
 Nelson, R. R. [1967], *A Study of Industrialization in Colombia*, Part I, RM-5412-AID, The RAND Corporation, Santa Monica, California.
 Rosenstein-Rodan, P. [1943], »Problems of Industrialization of Eastern and South-Eastern Europe«, *Economic Journal*.
 Zschock, Dieter K. [1967], *Manpower Perspective of Colombia*, Princeton, N. J.
 Olgaard, Anders [1966], *Growth, Productivity, and Relative Prices*, København.